

บทที่ 5

บทสรุป และ เสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะการทำงานของบัณฑิต สาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชนนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ:-

1. เพื่อศึกษาถึงประเภทของงาน และองค์กรที่บัณฑิตสาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ได้ทำงานประเภทงานและสาเหตุของการเปลี่ยนงาน
2. เพื่อศึกษาถึงรายได้ต่อเดือน และความพึงพอใจของบัณฑิตที่มีต่องานของตน
3. เพื่อศึกษาถึงการนำความรู้ที่เรียนมา ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และ
4. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของบัณฑิต ที่มีต่อหลักสูตรการพัฒนาชุมชน และความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา/นายจ้างต่อการทำงานของบัณฑิต อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชนต่อไป

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ได้ศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) ระยะเวลาที่ศึกษาเดือนมกราคม 2538 ถึง มิถุนายน 2539 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บัณฑิตสาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน รุ่นที่ 1 (พ.ศ.2530) ถึง บัณฑิตรุ่นที่ 8 (พ.ศ. 2537) เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา/นายจ้างของบัณฑิต ได้ตัวอย่างดังนี้:- บัณฑิตสาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน 84 ราย หรือร้อยละ 37.7 เพื่อนร่วมงาน เฉลี่ย 1-2 คน ต่อ บัณฑิตๆ 1 คน รวม 104 ราย ผู้บังคับบัญชา/นายจ้าง 77 ราย องค์กรละ 1 ราย ยกเว้นบัณฑิตที่ศึกษาต่อปริญญาโท 5 ราย และประกอบอาชีพส่วนตัว 2 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ของความถี่ในเรื่องต่าง ๆ ที่ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพหุอธิบายประกอบ

จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้:-

1. ข้อมูลพื้นฐานของบัณฑิตๆ

บัณฑิตสาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน ที่เป็นตัวอย่างจำนวน 84 ราย จาก

จำนวนบัณฑิต (รุ่น 1-รุ่น 8) 223 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.7 ของบัณฑิตกลุ่มเป้าหมาย เป็นชาย 37 คน หญิง 47 คน ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 64.3 ภาคตะวันออก (ชลบุรี) มีน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 1.2 เท่านั้น เป็นประเภท สอบคัดเลือกโดยทบวงมหาวิทยาลัยมากที่สุดร้อยละ 52.4 รองลงมาเป็นประเภทรับตรง (โควตาพิเศษ) ร้อยละ 45.2 รับโอนจากมหาวิทยาลัยอื่นน้อยที่สุด ร้อยละ 2.4

อาชีพของบิดาและมารดา พบว่า บิดามีอาชีพรับราชการมากที่สุด ร้อยละ 28.6 ขณะที่มารดาประกอบอาชีพส่วนตัวและทำงานบ้านมากที่สุดร้อยละ 34.5 เป็นที่สังเกตว่า ทั้งบิดาและมารดา ต่างก็มีอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 1.2 เท่ากัน

รายได้ของบิดาต่อปี ได้มากกว่า 20,000 บาทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.8 ขณะที่รายได้ของมารดาต่อปีได้มากกว่า 20,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 30.5

2. สถานภาพการมีงานทำ

บัณฑิตได้ทำงานทันทีมากที่สุดถึงร้อยละ 56.0 รองลงมา รองานและติดต่อหา งานร้อยละ 32.1 ส่วนใหญ่การว่างงานขณะรองาน อยู่ในช่วง 1-3 เดือน ร้อยละ 67.5

2.1 ประเภทงานที่ทำ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประกอบอาชีพส่วนตัว

การทำงานภาครัฐ เช่น รับราชการ มีเพียงร้อยละ 5.1 ลูกจ้างประจำ ในหน่วยราชการร้อยละ 3.8 ลูกจ้างชั่วคราวในหน่วยราชการ ร้อยละ 2.5

การทำงานภาคเอกชน เช่น พนักงานบริษัทมีมากที่สุด ร้อยละ 45.6 รองลงมานักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชน ร้อยละ 22.8

ประกอบอาชีพส่วนตัว มีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 2.5

2.2 องค์กรที่บัณฑิตทำงาน ได้แก่:-

2.2.1 องค์กรรัฐ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานเทศบาลเมืองชัยภูมิ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดขอนแก่น สำนักงานที่ดินมีนบุรี กรุงเทพฯ กรมประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนชุมชน ฯลฯ

2.2.2 องค์กรเอกชน ได้แก่ บริษัทต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่าง จังหวัด ทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่โครงการวิจัยต่าง ๆ ส่วนมากอยู่ภาคตะวัน

ออกเจียงเหนือ รองลงมากรุงเทพมหานคร และภาคใต้มีน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังทำงานใน ธนาคาร และโรงแรมต่าง ๆ อีกด้วย

2.2.3 การประกอบอาชีพส่วนตัว ประกอบธุรกิจขายรถยนต์ ธุรกิจ โรงพิมพ์ ฯลฯ

2.3 การเปลี่ยนงาน ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนงานถึงร้อยละ 73.4 ประเภท งานที่เปลี่ยนและเหตุผลที่เปลี่ยนพบว่า :-

2.3.1 เปลี่ยนงานประเภทองค์กรพัฒนาเอกชนเหมือนกัน เนื่องจาก โครงการสิ้นสุดลง อัดอัดกับงานเดิม รักงานพัฒนาเอกชน จึงต้องเปลี่ยนประเภทเหมือน เดิม งานเดิมเป็นระบบครอบครัว จึงต้องเปลี่ยนสถานที่ใหม่ วิสัยทัศน์ไม่สอดคล้องกับเพื่อน ร่วมงาน เป็นต้น

2.3.2 เปลี่ยนงานจากภาคเอกชนเป็นภาครัฐ เช่นรับราชการเนื่องจาก มีความมั่นคงกว่า

2.3.3 เปลี่ยนงานจากภาครัฐไปทำงานภาครัฐ เนื่องจากเพื่อให้ตรงกับ ความรู้ที่เรียนมา เพื่อความก้าวหน้า และความมั่นคงกว่า

2.3.4 เปลี่ยนงานจากภาคเอกชนไปทำธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากอยาก จะมีกิจการเป็นของตนเอง

2.3.5 เปลี่ยนงานจากธุรกิจส่วนตัว ไปทำงานภาคเอกชน (โครงการ พัฒนาฯ) เนื่องจากธุรกิจส่วนตัวขาดทุน ไม่มีประสบการณ์ ตนเองก็ไม่ถนัดจึงเปลี่ยนไปทำ งานที่ถนัดกว่า

2.3.6 เปลี่ยนงานจากภาครัฐไปประกอบอาชีพส่วนตัว เนื่องจาก การ ไม่สามารถจะยอมรับพฤติกรรมของหัวหน้างานได้ ฯลฯ

3. รายได้และความพึงพอใจในงานของบัณฑิต

รายได้ต่อเดือนของบัณฑิต อยู่ในช่วง 7,501-10,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 39.2 รองลงมา มีรายได้ อยู่ในช่วง 5,001-7,500 บาท ร้อยละ 26.6

เกี่ยวกับความพึงพอใจในงานของบัณฑิต ทั้งทำงานในภาครัฐและภาคเอกชน ส่วนใหญ่พอใจเรื่องค่าตอบแทน สวัสดิการ ความปลอดภัยในการทำงาน หัวหน้างาน เพื่อน ร่วมงาน ระบบการบริหารงาน แต่มีเป็นจำนวนน้อยจากภาครัฐที่ไม่พอใจเรื่องค่าตอบแทน

4. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน

บัณฑิตรุ่นที่ 1-4 ส่วนใหญ่ ทำงานเป็นนักพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานที่ทำได้มาก กรณีเป็นนักวิจัยประจำโครงการวิจัยต่าง ๆ ก็สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้มากเช่นกัน ส่วนผู้ที่รับราชการนั้น สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ระดับปานกลาง

บัณฑิตรุ่นที่ 5-8 ส่วนใหญ่ทำงานเป็นพนักงานบริษัทถึงร้อยละ 90.0 สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

บัณฑิตสามารถทำงานที่มีลักษณะตรงกับความรู้ที่เรียนมา ปานกลาง มีมากที่สุด เช่นเป็นเจ้าหน้าที่โครงการวิจัย และรับราชการ ส่วนบัณฑิตที่ทำงานตรงกับความรู้ที่เรียนมามากที่สุด คือเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และเป็นนักพัฒนาฯ เป็นต้น

วิชาที่นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ได้มากที่สุดนั้น ขึ้นกับประเภทงานที่ทำ เช่น ถ้าเป็นนักพัฒนาในองค์กรพัฒนาเอกชน คือ วิชามนุษยวิทยา เพราะจะทำให้เข้าใจคน วัฒนธรรม และวิถีชีวิต รองลงมาคือ วิชาวิจัย วิชามนุษยสัมพันธ์ สังคมวิทยา และการพูดในที่ชุมชน

บัณฑิตที่ทำงานเป็นพนักงานบริษัท วิชาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ วิชามนุษยสัมพันธ์ เพราะจะสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และนายจ้าง ตลอดจนผู้มารับบริการ รองลงมาคือวิชาจิตวิทยา และมานุษยวิทยา

บัณฑิตที่ทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัยประจำโครงการวิจัยต่าง ๆ วิชาที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดคือวิชาวิจัย ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ วิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และวิชามนุษยสัมพันธ์

บัณฑิตที่รับราชการกรมประชาสัมพันธ์ และเทศบาล วิชาที่สามารถนำไปใช้มากที่สุดคือวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์เบื้องต้น และวิชาฝึกปฏิบัติงานสนาม

สำหรับบัณฑิตที่ทำงานเป็นลูกจ้างประจำหน่วยงานของภาครัฐนั้น เห็นว่า ทุกวิชาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งนั้น

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน

5.1 ความคิดเห็นของบัณฑิต มีทั้งในด้านดี และด้านด้อย ดังนี้:-

ในด้านดี เห็นว่า เป็นบัณฑิตที่ดี ให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ นำไปใช้ในการดำรงชีวิต และประกอบอาชีพได้ เพราะเป็นหลักสูตรที่สร้างสรรค์อุดมการณ์ มีโลกทัศน์ และวิสัยทัศน์กว้างไกล ให้บัณฑิตรับผิดชอบต่อส่วนรวม และรับผิดชอบต่อสังคมเป็นสำคัญ

ในด้านด้อย มีหลายวิชาที่มีความซ้ำซ้อนกัน และเน้นชุมชนชนบทมากเกินไป ควรเน้นชุมชนเมืองด้วย และควรปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร ควรปูพื้นฐานให้แน่นด้านสังคม เช่น เรียนวิชาสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาให้มากขึ้น และควรเพิ่มวิชาภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ วิชาครู การวิจัย บริหารธุรกิจ วิชาด้านแรงงาน เศรษฐศาสตร์ การใช้สื่อในการพัฒนา เทคนิคการฝึกอบรม การวางแผนและการบริหาร เป็นต้น

ประการสำคัญควรเปิดสอนวิชาโท ด้านบริหารธุรกิจ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ การตลาด และการจัดการทรัพยากร

5.2 ความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานของบัณฑิต

เพื่อนร่วมงานของบัณฑิตทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน มีความเห็นว่าการทำงานของบัณฑิตส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี มีความรับผิดชอบในการทำงานดี รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีมนุษยสัมพันธ์ มีสภาวะผู้นำ มีความขยันหมั่นเพียร มีความซื่อสัตย์ นายจ้างมีความไว้วางใจ และเป็นตัวอย่างที่ดีของหน่วยงาน โดยเฉพาะมีการเสียสละในการทำงานสูงสุดถึงร้อยละ 92.3 รองลงมา มีการตัดสินใจที่ดี ร้อยละ 90.4

5.3 ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา/นายจ้างเกี่ยวกับการทำงานของบัณฑิต

ผู้บังคับบัญชา/นายจ้าง ขององค์กรรัฐ และองค์กรเอกชน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การทำงานของบัณฑิตอยู่ในระดับดี เช่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดี มีความรับผิดชอบดี และมีการตัดสินใจที่ดี และเป็นที่สังเกตว่า บัณฑิตได้ทำงานอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานร่วมกับคนอื่น และการเสียสละในการทำงานดีมาก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัยมีดังนี้ :-

1. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาเอกการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งควรอยู่บนพื้นฐานของปณิธานการไปรับใช้สังคมอย่างแท้จริง และการสร้างศักยภาพในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท-เอก อีกด้วย
2. การผลิตบัณฑิตด้านการพัฒนาชุมชน จะให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการได้นั้น นอกจากบัณฑิตจะมีองค์ความรู้ด้านหลักการและทฤษฎีพัฒนาแล้ว ยังต้องเน้นการฝึกปฏิบัติงานสนาม อีกด้วย ดังนั้นจึงควรมีพื้นที่ปฏิบัติการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะ เพื่อจะได้เรียนรู้ชีวิตจริงของสังคม
3. ควรมีการจัดตั้งชมรมหรือสโมสรบัณฑิตพัฒนาชุมชน เพื่อจะได้ติดต่อบริการงาน แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และประสบการณ์อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่รุ่นน้อง แก่สถาบัน และสังคมโดยรวม ตลอดจนการติดตามผลงานของบัณฑิต
4. ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามภาวะการทำงานของบัณฑิตในรุ่นต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง